

Kupu whakataki

Kei te whakahīhi au ki ngā mahi kua tutuki i tēnei Tari i te tau nei. I a au i tīmata i taku mahi i te marama o Poutūterangi 2025, pokea ana mātou nā te nui haere o ngā mahi, te heke haere o te pono me te māia i ngā whakahaere, me te wero a te Pāremata kia hanga mātou i tētahi tauira toitū hei whakahaere i tēnei i roto tonu i ēnei rauemi onāiane, me te kore e pā ki te kounga, ki te wā kua whakaritea rānei.

I tēnei tau, i ū mātou ki te wero – ka whakamātauria, ka whāia e mātou ngā ara rerekē, ka pai ake ngā wā i whakaritea me te whakahaere i ngā mahi kua maha ake, ā, me tā mātou mahi kia whai māramatanga ki ngā hāpori kei te manaakitia e mātou. He nui atu ngā mahi me tutuki i a mātou, engari kei mōhio au kei te ara tika mātou e haere ana kia puta ngā hua pai ake mō te tūmatanui o Aotearoa me te Pāremata.

Kia whai take, whai hua ā mātou mahi i āta whakaritea e mātou tētahi ara, ā, ka whakamātauria ngā momo āhuatanga o te mahi tahi. Tae atu ki ngā panonitanga tukanga mahi i whāia e mātou mō ngā kōrero ōkawa e whakapōturi ana i ngā amuamu kua puta, ā, te whakamātau i tētahi tīma motuhake mō ngā kōrero ōkawa, ā, nā konā i wawe ai te āhei atu o te tūmatanui o Aotearoa ki ngā kōrero e tika ana kia riro i a rātou. I tuku haumi anō mātou ki ngā hangarau kia waihangatia tētahi pūhara kia hāngai ake ngā mahi, kia whai take te tautohu i ngā take pūnaha toronaha, ā, kia māmā ake mō te tūmatanui ki te whakapā mai ki a mātou.

I riro i a mātou, ā, i oti i a mātou te maha o ngā amuamu, ā, ka huri te tai, kātahi ka pai ake ā mātou mahi i te wā i whakaritea, me te kore e pā ki te kounga. E 11,700 ngā amuamu i oti i a mātou, e 43 ōrau te nui atu i tērā tau me te 109 ōrau o ngā mahi i tutuki kia oti – ko te tikanga i nui atu ngā amuamu i oti i a mātou tēnā i ērā i riro i a mātou. E 48 ōrau o ngā amuamu i whakatauria i mua i te kupu whakamutunga, tēnā i tērā tau e 34 ōrau, ko te tikanga ka hāngai ake te wā ki ngā takitahi ki te āhei atu ki ngā rongoā me te whai māramatanga ki ngā painga whakahaere tūmatanui. I taua wā anō, i tukua e mātou ngā rongoā mō ngā tāngata me te painga o te whakahaere tūmatanui. I tutuki anō i a mātou i ngā tūhuratanga e rima ki ngā tikanga kōrero ōkawa a ngā tari kāwanatanga, me te tuku whakaaro hei whakapai ake ki te āwhina i ngā tari kia tika te mahi i te tuatahi.

I haere tonu ā mātou mahi ki te aroturuki i te whakatinanatanga o te Disability Convention me te mahi me te kāwanatanga me ngā whakahaere whare herehere ki te tautohu me te whakatika i ngā take wā-roa e mōhiotia whānuitia ana puta i te maha o ngā momo wāhi mauheretanga ka mātaitia e mātou. I tutuki tā mātou whakahaere i te tipu haere o ngā mahi tūhuratanga kua tiakina me ngā tono whaikupu i tae mai, me te whakaoti kia tutuki ētahi hāpaiora matua ki te whakatika i ngā hara.

I tiro anō mātou ki hea e whai mana nui ā mātou mahi. He nōhanga ahurei tēnei e kite ai, e mārama ai ki ētahi take pūnaha toronaha uaua rawa o Aotearoa, tae atu ki te noho pāhikahika o te wāhine Māori i ngā whare herehere me te kore tōtika o te whakanoho o ērā e pāngia ana ki ngā mate hinengaro tikanga ture i ngā whare herehere. Kua roa ngā take nei e kōrerotia ana me te uaua ki te whakatika. Kāore e taea i a mātou anake te whakatika, engari ka taea te whakaawe, nā reira i tēnei tau i whakatakotoria e mātou i ngā pūrongo whai māramatanga e rua ki ngā komiti motuhake ki te whakaputa i ēnei take pūnaha toronaha me te ruku atu ki te āta mātai me te āta haepapa i ēnei wāhanga.

I whakapau kaha tonu mātou ki te kōtui i ngā hononga me ngā hapori. Ahakoa ka whai urupare pai mai i ngā hapori ka haere atu mātou, ā, e 87 ōrau e māia ana ki te āhei atu ki ō mātou ratonga whai atu i tō mātou hui ki a rātou, ā, e mōhio hoki ana mātou he nui atu ngā mahi kia whānui ake te tirohanga i waenga i te Māori, te Pasifika, me ngā mātāwaka me ngā hauā me ngā hapori Turi. He arotahinga tēnei mō mātou ā haere ake nei.

I tēnei tau i whakahoutia e mātou te anga tutuki me te koronga rautaki, e whakatakoto nei i te ara ka whāia e te Tari mō ngā tau e rima e tū mai nei, ā, e pai ake ai tā tātou aromatawai me te whakatauiria atu i te whai mana o ā mātou mahi. Ahakoa e arotahi ana tēnei pūrongo ā-tau ki te tau kua hipa, kei te koa taku ngākau ki tō mātou tirohanga hou ki te:

1. Āki i ngā wheako pai i ngā mahi tahi a te tangata me ngā tari kāwanatanga kia mau mō tētahi wā roa.
2. Tiaki me te whakapakari i ngā taiao kia tū tētahi kāwanatanga noho tuwhera, noho haepapa.
3. Tuku i tētahi ratonga āhei, ratonga aronui.

Tēnā rawa atu koutou, aku tāngata mō ā koutou mahi, ā, ō koutou whai kia ū ki te kaupapa i tēnei tau. He tino whai mana ā mātou mahi atu i konei, ā, e māia ana au e whai ana tātou kia noho hei Kaitiaki Mana Tangata he kanohi kitea, he māmā noa te whakapā atu, ka mutu e mōhiohia ana hei pou whakawhirinaki ka whakatau i aua raruraru.

nā John Allen

Kaiarataki Mana Tangata